

Toeristische Ontmoetingsdag 2019

Inhoud

Op 20 november 2019 vond de jaarlijkse ontmoetingsdag weer plaats. Dit jaar was het thema 'op weg naar een optimale balans'. Met het "perspectief 2030" van het NBTC en het advies "Waardevol toerisme, de leefomgeving verdient het" van de RLI in ons achterhoofd zijn wij als kenniscentrum Kusttoerisme aan de slag gegaan om weer een mooie dag neer te zetten. Dit jaar hadden we gekozen voor een andere aanpak. Niet uiteen in werksessies maar de hele middag met zijn allen in de zaal blijven. Niemand hoefde hierdoor iets te missen. Aan de hand van verschillende thema's (vastgoed, natuur & erfgoed, mobiliteit, openbare ruimte en milieu) kon de zaal inspiratie opdoen en kreeg iedereen de gelegenheid om per thema zelf input te leveren. Bent u benieuwd naar de inhoud en uitkomsten van de dag? Lees dan vooral verder!

In deze terugblik kunt u lezen:

- Introductie en opening	pagina 3/4
- Thema vastgoed	pagina 5 t/m 7
- Thema erfgoed & natuur	pagina 8 t/m 10
- Thema mobiliteit	pagina 11/12
- Thema openbare ruimte	pagina 13/14
- Thema milieu	pagina 15/16
- Interactieve discussie	pagina 17 t/m 19
- Slotwoord	pagina 20

**VOOR TOERISME
DOOR TOERISME**

Op weg naar een optimale balans

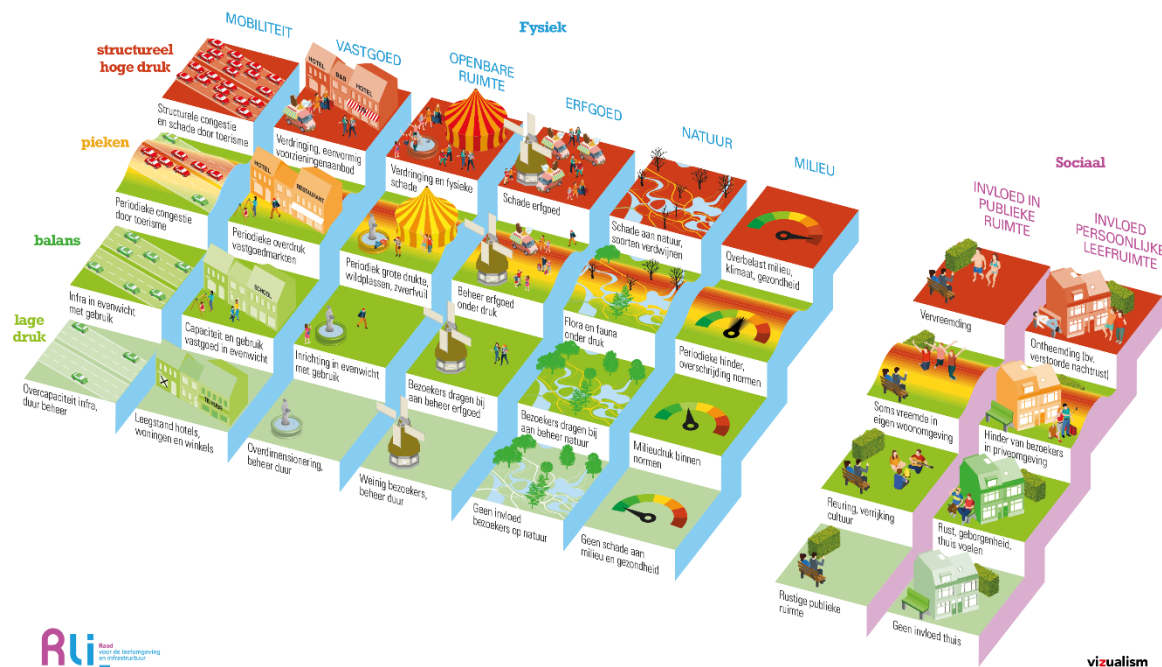
INWONERS **TOERISTEN**

Toeristische Ontmoetingsdag 2019
20 november 2019, 13:30u – 18:00u
Theater de Mythe te Goes

Opening

De dag werd geopend door Margot Tempelman, manager van Kenniscentrum Kusttoerisme. Zij gaf een korte blik op de actualiteit rondom toerisme in Zeeland. Toerisme wordt momenteel namelijk kritisch onder de loep genomen. Men vraagt zich bijvoorbeeld af of de leefbaarheid niet onder druk staat en of de natuur het nog wel aan kan. Om ervoor te zorgen dat toerisme in die discussie goed staande blijft, moet de sector zelf bepalen waar ze voor willen gaan. Hoe creëren we optimale balans in Zeeland voor zowel de inwoner, gast en ondernemer? Met dit vraagstuk zijn we aan de slag gegaan.

Margot verwees naar het advies van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur “Waardevol toerisme, de leefomgeving verdient het”, dat afgelopen september werd gepubliceerd. De Rli gebruikt in hun advies een model waarmee zij de balans (of disbalans) tussen toerisme en andere domeinen zichtbaar maken. Dit plaatje is samengesteld voor heel Nederland, vandaag gaan we eens kijken of we er in Zeeland een eigen invulling aan kunnen geven.

In het model van de Rli wordt met blauwe letters allerlei onderdelen van onze fysieke leefomgeving getoond. In roze letters wordt de sociale leefomgeving weergegeven, dit laat zien hoe inwoners toerisme in hun woonomgeving ervaren.

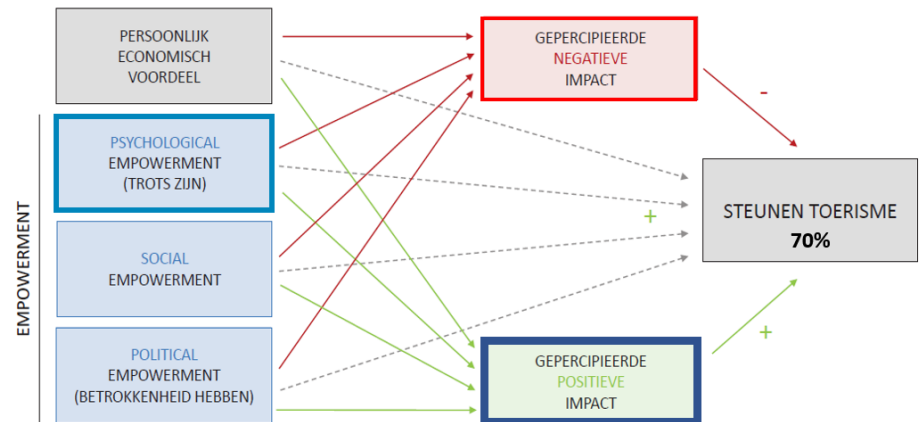
En die inwoners hebben een belangrijke rol vandaag. Hoewel we normaal gesproken in onze sector de gast centraal stellen, staat vandaag de inwoner centraal. Als een inwoner zich goed voelt in eigen regio, dan is de beleving voor een bezoeker ook goed.

De inwoner woont, leeft en recreëert in Zeeland en heeft een mening over het toerisme en de impact daarvan. Daarom presenteerde Margot enkele resultaten van het inwonersonderzoek waar Kenniscentrum Kusttoerisme, in samenwerking met provincie, ZB en 10 gemeenten het afgelopen jaar aan hebben gewerkt. Het doel van het onderzoek was het objectief meten van de steun voor toerisme bij inwoners door middel van een wetenschappelijk model, dat de verschillende factoren van steun in beeld brengt (zie hiernaast het model).

Uit het onderzoek blijkt dat **op dit moment** 70% van de inwoners het toerisme in Zeeland steunt. Die steun wordt vooral bepaald door de positieve impact die men ervaart en het feit dat men trots is dat toeristen hun gemeente bezoeken. De negatieve impact die men ervaart doet afbreuk aan de steun.

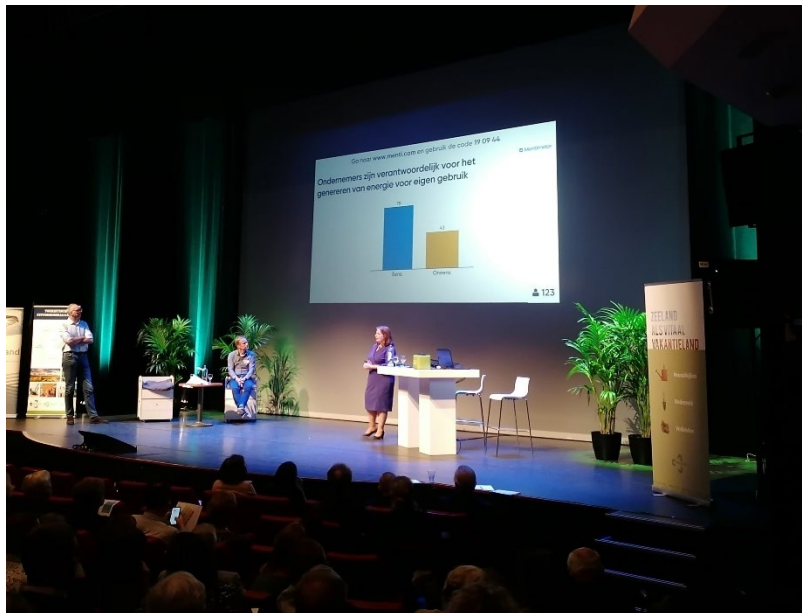
Ondanks de overwegend positieve uitkomst van dit onderzoek, benoemde Margot ook diverse zorgpunten. Zo zegt 28% dat het door toerisme te druk wordt en vindt 34% dat het leven in hun gemeente door toerisme duurder wordt. Zaken waarvoor we met elkaar aandacht moeten hebben.

Tot slot werd nog een aantal toeristische cijfers benoemd. Want toerisme is belangrijk voor de economie en ons voorzieningenniveau. Zo heeft het Kenniscentrum Kusttoerisme berekend dat tijdens 18,6 miljoen overnachtingen en zo'n 50 miljoen Nederlandse dag bezoeken in 2018 ruim 1,8 miljard euro is uitgegeven. Begin volgend jaar zal Kenniscentrum Kusttoerisme een uitgebreide analyse maken van de economische impact van het toerisme, zodat we de positieve impact van toerisme voor Zeeland nog beter kunnen laten zien aan overheden, ondernemers én inwoners.

Thema's

Na de speech van Margot zijn de verschillende thema's van de RLI behandeld door middel van een Zeeuwse invulling. Ieder thema bestond uit een korte introductie, een stelling aan de zaal (via Mentimeter), de mening van de inwoner over dit thema, een spreker die zijn/haar perspectief gaf op het thema en we sloten af met een open vraag aan de zaal. Het programma werd geleid door dagvoorzitters Diana Korteweg Maris (Kenniscentrum Kusttoerisme) en Ro Koster (Ro&Ad architecten). De mening van de inwoner werd steeds verwoord door Harm IJben, projectleider van het inwonersonderzoek bij Kenniscentrum Kusttoerisme. Op de volgende pagina's vindt u een samenvatting van ieder thema.

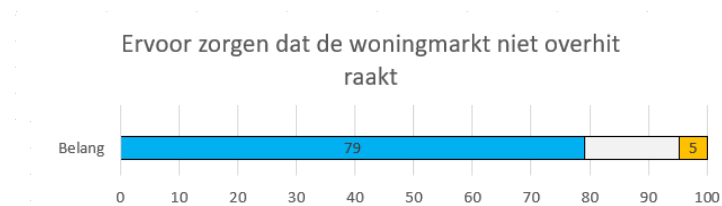

Thema 1: Vastgoed

De toerist laten verblijven in de leegstaande huizen, 20 jaar geleden leek het dé oplossing. Tegenwoordig is dit wel anders. Inmiddels draait de reguliere woningmarkt op volle toeren en groeit de vraag naar tweede woningen en recreatievastgoed nog steeds. Volgens gegevens van de forensenbelasting blijkt dat Zeeland inmiddels ruim 12.000 tweede woningen telt. Grotendeels op recreatieparken, maar ook steeds meer in dorpen en steden. De centrale vraag binnen dit thema: wat doet dit met de leefbaarheid van de kernen en de woningmarkt?

De zaal kreeg de mogelijkheid om te reageren op de volgende stelling: 'De Zeeuwse woningmarkt raakt door toerisme oververhit'. 36% van de aanwezigen waren het hier mee eens en 65% oneens.

Deze vraag is tijdens het inwonersonderzoek ook voorgelegd aan de Zeeuwen. Hierbij werd onderscheid gemaakt naar hoe belangrijk de inwoners het onderwerp vinden (blauw in de afbeelding) en of zij vinden dat hun gemeente goed beleid voert ten aanzien van dit onderwerp. Voor wat betreft de woningmarkt vindt 79% van de respondenten het belangrijk, maar slechts 44% vindt dat de gemeente hierin goed presteert. Goed om in gedachten te houden; dit is hoe de respondent van het onderzoek het op dit moment ervaart, dit wil dus niet zeggen dat de gemeente daadwerkelijk onder de maat presteert.

Spreker Robbert Lievense – fractievoorzitter leefbaar Schouwen-Duiveland

Robbert Lievense werd uitgenodigd om zijn visie te geven op het thema vastgoed. Hij gaf aan dat vastgoed een lastige discussie is, vooral in de politiek. De discussie dat de inwoner ‘vies’ is van recreatie moet voorkomen worden en daarom heeft Schouwen-Duiveland forse plannen en maatregelen getroffen. Laten we ondernemers nog bouwen of is het goed geweest zo? Willen wij als Schouwen-Duiveland net zoals Amsterdam worden?

Robbert Lievense vertelde dat ze uiteindelijk een voorstel hebben voorbereid om een harde stop op de recreatie te zetten: geen nieuwvestiging meer. Dit was een hele grote stap, vooral als eiland met de meeste overnachtingen van heel Zeeland wat nog ieder jaar groeit. De intentie van Schouwen-Duiveland was dat het vastgoed dat er nu is meer waard zou worden en het eiland zich meer kan gaan richten op de kwaliteit van accommodaties. Daarnaast geeft Robbert Lievense aan dat ze als gemeente ook de moed hebben gehad om de regels van kustvisie (met als uitgangspunt: niet meer bouwen aan de kust) door te trekken in andere delen van het eiland. Het was een grote gok, want je gaat letterlijk ingrijpen in de economie als gemeente. Hij gaf aan dat het effect van dit beleid zichtbaar wordt: er is veel interesse voor overname en ontwikkeling van bestaande recreatiebedrijven.

Tot slot vertelde Robbert Lievense dat Schouwen-Duiveland ook gestopt is met het toestaan van het kopen van tweede woningen. De gemeente merkte dat in de winter wel erg donkere straten ontstonden in de dorpen. Tweede woningen staan grote delen van het jaar leeg, wat ten koste gaat van de leefbaarheid van de dorpen. Daarom mogen woningen met de bestemming ‘wonen’ voortaan niet meer worden gebruikt als tweede woning of voor toeristische verhuur.

De open vraag die na de presentatie aan de zaal werd gesteld was: *“Welke ideeën hebben jullie om de balans tussen wonen en toeristen te verbeteren?”*

Hierop kwamen veel verschillende reacties. Het onderwerp tweede woningen werd het meest genoemd. Beleid op tweede woningen maar ook concrete ideeën zoals ‘maak de eigenaar van een tweede woning ook echt inwoner en ambassadeur van de regio’. Verder werd het belang van de inwoner ook vaak genoemd, in de vorm van blijven communiceren en de inwoner betrekken. Op de volgende pagina is een overzicht te zien van de antwoorden op deze open vraag. Hierin zijn de veel genoemde antwoorden wat dikker gedrukt. Kijk vooral ook naar de wat kleinere antwoorden, ook deze kunnen zeer waardevol zijn.

Schouwen-Duiveland zet streep door verhuur gewone woningen aan toeristen

Sinds Airbnb is de situatie in Cadzand niet leefbaar meer

Minister: leefbaarheid in kustdorpen mag niet lijden onder woningverhuur aan toeristen

“Welke ideeën hebben jullie om de balans tussen wonen en toeristen te verbeteren?”

Samenwerking voor betere verdeling

Optimaliseren woonomgeving zodat tweede woningbezitters vaker komen

Geen grote vakantieparken meer

Verhuur van 2e woningen aan tijdelijke medewerkers, starters

Ook in de winter minicampings openstellen

2e woning reguleren

Eigenaar van 2e woning echt inwoner maken en ambassadeur van de streek

Geen 2e woningen in stadskernen
Rem op Airbnb's

Gezamenlijk activiteiten ontplooiën

Maak voorzieningen eenvoudig beschikbaar voor toeristen, bijv op gebied van sport & recreatie

Campagne wat voor voordelen het toerisme oplevert

Lange termijn visie

Sociale verbondenheid stimuleren

In gesprek blijven

Spreiding van toerisme

Jaarrond toerisme

Betrokkenheid bewoners vergroten

Laat bewoners mee profiteren bijv zwembad gebruik gratis

Wonen in Zeeland = (mee)werken in Zeeland

Inwoners als trotse ambassadeurs

Bestaande parken renoveren. Geen nieuwe recreatie parken

Goede infrastructuur

Meer toeristenbelasting vragen en geld gedeeltelijk inzetten voor leefbaarheid en duurzaamheid

Kwaliteit voor kwantiteit

Bij kwaliteitsverbetering van het recreatieve product ook de belangen van de "eigen" inwoners betrekken

Adopteer een toerist!

Investeren

Toeristenbelasting voor publieke ruimte gebruiken

Selectief toestaan afhankelijk van kern

Open dagen organiseren

Leeg komende boerderijen en schuren mogelijk bestemmen voor toerisme of ander tijdelijk gebruik.

Spreker Paul Begijn – boswachter en communicatiespecialist, Natuurmonumenten

Paul Begijn geeft aan dat natuur en recreatie elkaar hard nodig hebben, ze kunnen elkaar zelfs versterken. De natuur staat momenteel onder druk door allerlei economische kwesties. Er wordt veel te snel en te veel gebouwd in Zeeland. Paul is erg blij dat hier een stokje voor is gestoken.

Veel toeristen trekken momenteel naar de kust en hier wordt het nu langzaam te druk. De kust is echter niet het enige wat Zeeland aan natuur te bieden heeft, er is nog veel meer. Volgens Paul Begijn is er voor de toeristen ook veel te beleven aan de achterkant van de eilanden. Door middel van natuurbranding willen ze gaan kijken hoe ze deze natuur beter neer kunnen zetten om zo meer toeristen te trekken. Het vertellen van verhalen is daarbij belangrijk.

De open vraag die na de presentaties aan de zaal werd gesteld is: *“Hoe bewaren we de balans tussen beschermen en beleven?”*

Uit de meer dan 170 reacties is gebleken dat vooral voorlichting en educatie erg belangrijk is als het gaat om balans bewaren. Duidelijk informatie verschaffen aan inwoner en toerist is belangrijk. Ook zonering en spreiding werd vaak genoemd. Op de volgende pagina is een overzicht te zien van de gegeven antwoorden. De dikker gedrukte woorden zijn vaker genoemd, maar ook de kleine zinnestjes kunnen een goed idee zijn, misschien heb je daar die dag wel niet aan gedacht?

“Hoe bewaren we de balans tussen beschermen en beleven?”

Goed platform voorziening inzake beleving via internet

Geen hek eromheen, maar verleid mensen eens een andere bestemming te bezoeken.

Van jongs af aan volop aandacht voor natuurbeleving en –bescherming.

Verhalen tot leven brengen of beleefbaar maken, reden om het zelf te ervaren.

Samenwerken

Geef uitleg over het waarom en hoe. Daarnaast wat de kosten en opbrengsten zijn denk dan vooral aan (meer-) waarde creatie.

Ontwikkel een dashboard, met daarop alle sturingsmogelijkheden

Goede voorlichting en begeleide excursies

Bedank de gast met een "natuurkado". In de vorm van tijdelijk lidmaatschap aan organisatie op gebied van natuur

Educatie voor jong en oud

Voorlichting & educatie

Uitleg geven waarom keuzes worden gemaakt. Duidelijke info borden i.p.v. verboden

Zonering & Spreiding

Beperkte toegang voor erfgoed en natuur als druk te hoog wordt. **Reguleren**

Openingstijden op elkaar afstemmen zodat spreiding c.q. belasting op natuur of erfgoed automatisch zich verdeeld.

Niet overal vrije toegang, door betaling wel of niet tegelijk reguleren.

Bewustwording van duurzaamheid en de 'footprint' die wordt achtergelaten. **Bewustwording**

Beperken tot een aantal malen per jaar.

Brochure gedrag in de natuur.

Onbekende plekken

Slimmer omgaan met ruimtes

Exclusieve excursies door beschermde gebieden onder begeleiding

Evalueren

Meer beleving en promotie onontdekte plekken

Rondleiding

Exclusief maken voor toeristen door net als in Afrika “Permits” te verkopen voor kwetsbare gebieden.

Deskundige begeleiding door een gids.

Kleine bijdrage bij bezoek vragen: onderhoud kost geld

Goede gastheren zijn

Storytelling, (jonge) ambassadeurs

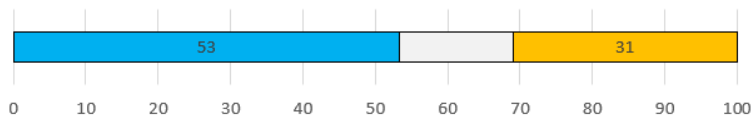
Thema 3: Mobiliteit

Verplaatsen brengt altijd veel gedoe met zich mee. Fietsers, wielrenners, wandelaars en ruiters zitten elkaar in de weg, auto's rijden in file door de regio en we hebben te weinig parkeerplaatsen. Dus, willen we meer wegen, meer paden, meer parkeerplaatsen, meer asfalt?

Inwoners ervaren meer verkeersproblemen door toerisme. We legde dezelfde stelling aan de zaal voor; 'door toerisme zijn er meer verkeersproblemen'. De zaal was het overduidelijk met deze stelling eens. Slechts 6% gaf aan het niet eens te zijn met deze stelling.

Uit het inwonersonderzoek bleek dat meer dan de helft van de inwoners (op provinciaal niveau) meer verkeeroverlast ervaren door toerisme. In een behoorlijk aantal woonkernen ervaren zelfs 80% of meer deze overlast. Verkeeroverlast en drukte zijn negatieve effecten van toerisme en doen nadrukkelijk afbreuk aan de leefbaarheid in de woonkernen. De balans tussen de ervaren positieve en negatieve effecten staat in de woonkernen waar relatief veel overlast en drukte wordt ervaren dan ook onder druk. In het figuur hieronder is te zien dat 53% (blauw) het eens is met de stelling, 31% (geel) is het oneens en 16% (wit) is neutraal.

Door toerisme zijn er meer verkeersproblemen in mijn gemeente

Spreker Wouter Giesen – accountmanager Mobility & Parking, BeSite

Hoe gaan we met deze verkeersproblemen om? Wouter Giesen presenteerde een oplossing. Omdat hij niet aanwezig kon zijn presenteerde hij zijn oplossing via een filmpje. In dit filmpje werd duidelijk dat BeSite, de organisatie waar Wouter voor werkt, kan sturen in het mobiliteitsgedrag van de toerist. Door de samenwerking die zij hebben met Google Maps en Waze, kunnen zij routes aanpassen. Hierdoor kunnen we de toeristen niet door de dorpsstraat laten gaan, maar via een andere weg. Ook kan de software gelinkt worden aan de website van de ondernemer. Hierdoor kan de gast na het boeken van zijn accommodatie meteen bekijken hoe hij er het beste kan komen.

[Voor verdere informatie kunt u hier het filmpje \(nogmaals\) bekijken.](#)

Ook voor dit thema kon de zaal weer input geven. Dit keer was de vraag: *“Welke ideeën hebben jullie om de bereikbaarheid voor bezoeker en inwoner te verbeteren?”*

Bij deze vraag waren de antwoorden wat minder gevarieerd. De zaal vond duidelijk dat er iets aan het openbaar vervoer gedaan moest worden. Ook een transferium en het wisselen van aankomstdagen werd veel genoemd. Wederom op de volgende pagina een overzicht van de antwoorden.

“Welke ideeën hebben jullie om de bereikbaarheid voor bezoeker en inwoner te verbeteren?”

Geen onderhoud aan wegen, bruggen en tunnels tijdens het hoogseizoen.

Zeeland moet volop in zetten op de mobiliteitstransitie

Verbreding n57 Serooskerke Middelburg

Elke (kleine) kern een deelauto

Meer ov
ov verbeteren
Openbaar vervoer
Tram
Gratis ov

Kernen autoluw door transferium aan de rand van een kern.
Meer transferiums
transferium voor hoofd stranden

Transferium

Spoorlijnet vergroten

Transferia gecombineerd met andere service zoals
fietsverhuur, toeristische info etc.

Transferium met elektrische bussen
naar de kust.

Proberen te spreiden via aankomsttijdstip accommodaties;

Wisselende aankomstdagen

Mobiliteit hubs, deel alternatieven

Dolmus systeem

Toch wat meer asfalt

Alternatieve vervoersmiddelen

Duurzaam vervoer

Beschikbaar stellen fietsen door accommodatie

Fietsen stimuleren

Snelfietswegen

Verbeteren van fietspaden

Toeristische bussen hop on hop off bus
Pendeldiensten **Bussen**

Zomerbus langer en meer laten rijden

Carpoolen

Deel mobiliteit

Deel-

Deelauto's

Deelfietsen

Watertaxi

Benut het water

Bekijk Zeeland eens vanaf het water. I.p.v. naar een plaats toe gaan met de auto, begint je dagje uit niet als je bij een attractie aankomt, maar is het vervoer onderdeel van je dagje uit. Op het water is nog ruimte genoeg.

Het principe van 'blabla car'

Lightrail verbindingen noord zuid

Elektrische stepjes

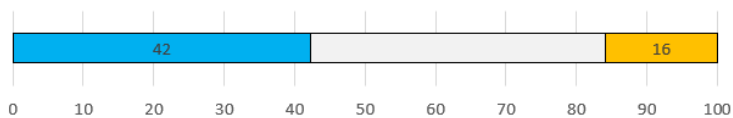
Thema 4: Openbare ruimte

De openbare ruimte en het landschap... het is van ons allemaal. Ze kennen vele gebruikers, die met elkaar strijden om ruimte. Maar ze zijn ook dé reden waarom bezoekers naar Zeeland komen. Hoe zorgen we ervoor dat het moois bewaard blijft en dat we de openbare ruimte en landschap optimaal inrichten voor bewoners en bezoekers?

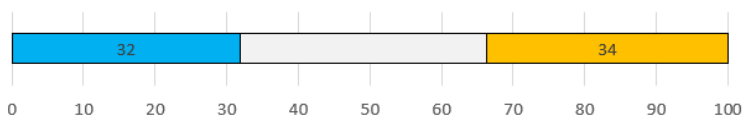
De stelling luidde als volgt: 'Toerisme is een van landschap'. De zaal kon kiezen uit 'producent' of 'consument'. 78% van de aanwezigen koos voor consument en 22% vond dat toerisme een producent van landschap was.

Volgens Harm, die de inwoner vertegenwoordigde, vindt 42% van de inwoners dat door toerisme de publieke ruimtes er beter uitzien. Inwoners zijn erg verdeeld over de mate waarin toerisme de ontwikkeling van groen stimuleert: 32% is het hiermee eens, 34% juist niet.

Door toeristische ontwikkelingen zien de publieke ruimtes er in mijn gemeente beter uit

Toerisme stimuleert de ontwikkeling van meer groen in mijn gemeente

Spreeker Harm Post – landschapsarchitect, Kuiper Compagnons

Volgens Harm Post bepaalt de aard van toerisme de kwaliteit van de openbare ruimte. In de periode dat Renesse nog vooral gericht was op vakantievierende jeugd, was het centrum volledig 'hufteerproof' ingericht. Renesse positioneert zich tegenwoordig als familiebadplaats, maar de publieke ruimte in het dorp was daar (nog) niet op ingericht. Bovendien was er sprake van veel leegstand. En daarom is Renesse op zoek gegaan naar de kwaliteit van de plaats om zo een Masterplan te ontwikkelen voor het dorp. Door middel van kernkwaliteiten en een aantal strategieën ontstonden er een aantal plekken waar Renesse in wilde investeren. Harm geeft in zijn presentatie diverse voorbeelden zoals de weg naar het strand en de landschapstuin. Deze plekken hebben een enorme kwaliteitsslag gemaakt.

[Bekijk hier alle voorbeelden van Harm nog een keer](#)

De open vraag die na de presentatie aan de zaal werd gesteld was: "Op welke manieren kan toerisme het landschap versterken?"

Bij deze vraag liepen de antwoorden vaak erg uiteen, kijk dus vooral ook naar de kleine antwoorden! Er werd wel vaak benoemd dat toerisme zorgt voor financiering van het landschap, dat landschap als basis element gezien moet worden en dat er geïnvesteerd moet worden in de openbare ruimte. Kijk voor de uitkomsten van deze openvraag wederom op de volgende pagina.

“ Op welke manieren kan toerisme het landschap versterken?”

Eigen inwoners zijn ook toeristen!

Vergroening

Samen zeker weten dat je dezelfde richting op wilt en ook daadwerkelijk gaat!

Samenwerking ondernemers, overheid en bewoners

Ondernemers/ toeristen laten mee betalen aan natuur

Investeren in mooi landschap op eigen terrein

Samenwerken

Landschap als basis

Investeren!

Samen met ondernemers ontwikkelen

Investeren in kwaliteit, samenwerking, lef tonen.

Landschap als uitgangspunt bij inrichting en ontwerp

Bij recreatieontwikkelingen zorgen voor investeringen in landschap

Beleving openbare inrichting beleef - uitzichtpunten, kids experience

Eerst landschap/ruimte vormgeven en dan pas over bebouwing nadenken

Verbinden van ingreep met het landschap en historie

Duidelijke keuzes welk toerisme je wilt aantrekken en landschap daar richtinggevend in maken. Dus niet: gast bepaalt de 'inrichting' maar de natuur bepaalt de gast (type).

Toeristen financieren het landschap

Hoe meer terrassen, winkeltjes ed hoe beter de omgeving

Probeer het lokale DNA te benutten in details

Beleving

Door toeristen het verhaal van het landschap te leren kennen waardoor waardering en versterking kan ontstaan

Financiering

Betere beleving van de openbare ruimte

Vriendelijker inrichten

Toeristenbelasting gebruiken

De boeren betrekken bij toerisme

Bewustwording

Goede voorlichting geven over de natuur en de omgeving. Op leerzame en ludieke manier

Door het toerisme zijn we meer bewust geworden van onze mooie omgeving

Meer aandacht voor groen en door het toerisme kan dat ook betaald worden

Goede fiets en wandelpaden

Toerisme geeft gezelligheid aan het landschap, maar te grote drukte maakt mensen benauwd.

Natuurwandelingen, excursies in de natuur met gidsen

Toerisme helpt de auto sneller uit te bannen en de openbare ruimte anders te gebruiken.

Toerisme voorkomt leegstand en verval van gebouwen/schuren

Thema 5: Milieu

Tegenwoordig is klimaatverandering onderwerp in het dagelijks gesprek. Onderwerpen als afval, plastic, zeespiegelstijging, droogte, wateroverlast en stikstof houden ons bezig. De meest dringende opgave voor de toeristische sector is de energietransitie, zoals beschreven in de Regionale Energie Strategie voor Zeeland. Hoe komen we van het gas af en hoe creëren we alle benodigde energie voor de bedrijfsvoering?

We gaven de volgende stelling aan de zaal: 'Ondernemers zijn verantwoordelijk voor het genereren van energie voor eigen gebruik'. Hier waren de meningen toch wel een beetje verdeeld. 62% was het er mee eens dat ondernemers verantwoordelijk zijn voor het genereren van energie voor eigen gebruik, 38% was het hier niet mee eens.

Uit het inwonersonderzoek bleek dat ruim 80% van de inwoners graag ziet dat toerisme wordt ontwikkeld op een schaal die past bij de gemeenschap en vanuit die gedachte hecht men ook veel waarde aan de aandacht voor de ontwikkeling van meer duurzame toeristische bedrijven.

Spreker Nescio Midavaine – projectmanager innovatie en duurzaamheid, Marsaki

Nescio en zijn team zijn bezig met het ontwikkelen van 'Het Eilandhuis'. Dit is een tiny house dat helemaal is gemaakt van natuurlijke en circulaire materialen. Alle natuurlijke materialen die ze gebruikt hebben komen van een uniek plek in Zeeland. De recreant kan in een van die unieke plekken verblijven, doordat het huisje verplaatsbaar is. Daarnaast zijn alle materialen ook te zien in het huisje door middel van gaten in de muur. In het Eilandhuis wordt gebruik gemaakt van verschillende duurzame, zelfvoorzienende energiesystemen zoals zonnepanelen en een watersysteem. Het project zal begin dit jaar afgerond worden onder leiding van Nescio Midavaine en architect Martin van Overveld. Bent u benieuwd naar de voortgang of naar het openingsevent? Neem dan gerust een kijkje op een van de social media kanalen van het eilandhuis!

[Bekijk hier de presentatie van Nescio Midavaine](#)

De open vraag die bij dit laatste thema werd gesteld was: *“Welke ideeën hebben jullie voor de energietransitie van de Zeeuwse toeristische sector?”*. Op de volgende pagina zijn de antwoorden weergegeven. Daar is te zien dat zonnepanelen het meest gezien worden als een oplossing. Ook waterenergie, windenergie en circulair bouwen werd vaak genoemd. Wederom zijn ook de minder vaak genoemde maar niet minder interessante ideeën weergegeven.

“welke ideeën hebben jullie voor de energietransitie van de Zeeuwse toeristische sector?”

Zeeland als experimenteer gebied voor nieuwe technologieën en toepassingen

Meenemen Zeeuwse omgevingsfactoren zon, wind en water

Elektrische auto's

Duurzame mobiliteitsvormen

Alle platte daken vol zonnepanelen

Elektrische deelauto's

Geothermie Kop van Schouwen

Zonnepanelen

Elektrisch rijden stimuleren

Groene daken

Wij als meest zonnige bestemming

Postcode roos projecten

Kinderen en jeugd laten meedenken. Doen voor hun toekomst.

Slim ruimtegebruik. Zonnepanelen op kantoren etc.

Stroom opwekken door menselijke beweging

Getijdenstroming

Meer voorlichting kleinschalige projecten

Doen. Niet zelf het wiel uitvinden maar samenwerken.

Waterenergie

voorlopers meer podium geven.

Zonnepanelen op weilanden, windmolens op dijken

Gebruik van waterkracht

Waterstof

Elkaar inspireren en samenwerken

Windenergie

Kleine windmolens

Stadswarmte in grote parken

Zout water gebruiken i.p.v. zoet water waar kan

Warmte uit zeewater

Meer zonnepanelen, minder windmolens

Circulair bouwen

Warmtepompen

Windmolens

Gebruik van bestaand is energiezuinig

Bestaande bebouwing (huisjes) gebruiken in plaats van nieuw te bouwen

Zoveel mogelijk natuurlijke materialen

Zero waste stimuleren

Circulaire bouw, passieve bouw, van bezit naar gebruik (deelconcepten)

Bewustwording

Stel hoge eisen aan nieuwbouw recreatiewoningen. Zoveel mogelijk energieneutraal. Ook bij renovatie van parken.

Creëer bewustwording gasten

Scores/ranking in energieverbruik maakt bewust

Interactieve discussie

Met tekening van Ro Koster

Na de pauze hebben we de input van de zaal gebruikt voor de discussie. Aan de hand van de per thema gegeven antwoorden hebben we een aantal aanwezigen op het podium gehaald. Zij gaven een interessant antwoord waar we meer over wilde weten. Dagvoorzitter en landschapsarchitect Ro Koster had een fictief eiland getekend en kon alle genoemde ideeën ter plekke op de tekening schetsen. We zullen deze inhoud van de discussies weer kort toelichten per thema.

Vastgoed:

Volgens de aanwezigen is het belangrijk voor de leefbaarheid om tweede woningen te koesteren. Door eigenaren van tweede woningen (en dan met name in de dorpskernen) te verleiden om vaker te komen zorgen we ervoor dat ze onderdeel worden van de gemeenschap en er minder donkere straten ontstaan in de winter. Denk bijvoorbeeld aan lidmaatschappen van sportverenigingen, eigenaren van tweede woningen en toeristen kunnen hier meer bij betrokken worden. Er zijn namelijk steeds meer verenigingen met een teruglopend aantal leden, toeristen kunnen hier een rol in spelen. Als we toeristen lid maken van een sportvereniging, dan verleiden we ze ook om vaker te komen, bijvoorbeeld ieder weekend.

Erfgoed & Natuur:

Het is belangrijk dat er opnieuw gekeken wordt naar het ruimte gebruik in Zeeland. Bepaalde (drukke) natuurgebieden zouden afgesloten kunnen worden terwijl we andere gebieden juist aantrekkelijker maken voor de toerist én de inwoner.

Mobiliteit:

Zeeland heeft behoefte aan infrastructuur, zoals Noord-Zuid verbindingen. Light rail verbindingen, ingepast in het landschap, zou hier een goede oplossing voor kunnen zijn.

Daarnaast moet er een beter parkeerbeleid komen. Om de drukte in woonkernen te beperken moet het aantrekkelijker worden voor toeristen om buiten de woonkern / het centrum te parkeren. Inwoners hebben zo hun ruimte weer terug om dichtbij huis te parkeren. Toeristen vinden het over het algemeen niet erg om een aantal minuten langer te lopen. Vooral niet als de route al een beleving op zich is. Als we de leefbaarheid willen bewaren, dan moeten we het bewaren voor bewoners want anders verdwijnt ons karakter. Door toeristen buiten het centrum te laten parkeren houd je het leefbaar in de dorpskernen. Momenteel zijn er geen duidelijke regels voor parkeren en daar wordt misbruik van gemaakt.

Ook werd het idee gegeven van een multi-service center; overdekt parkeren buiten de woonkern en bezoekers met de elektrische bus vervoeren langs verschillende hotspots naar hun bestemming. Bezoekers maken op deze manier kennis met de omgeving én het verkeer wordt gereguleerd.

Als we iets willen doen aan mobiliteit dan zal iemand eens een keer met de vuist op tafel moeten slaan en actie moeten ondernemen, in plaats van oneindig te polderen. Waarom geen slagboom op de snelweg tijdens piekmomenten? Geen populaire actie, maar als je echt iets wil, durf dan maatregelen te nemen.

Openbare ruimte:

Het is belangrijk dat er niet alleen mooie plekken zijn voor toeristen, maar ook voor inwoners. Momenteel leven we in een badkuip, de relatie met water is weg. Als bewoners meer de verbinding vinden met mooie plekken van Zeeland (o.a. oevers en kreken), dan is het ook makkelijker voor hen om dit te delen met anderen.

Momenteel staan veel boerschuren leeg. Hier kan wat mee gedaan worden om het Zeeuwse landschap meer tot leven te laten komen. Denk aan appartementen voor toeristen, tijdelijke werknemers of starters. Ook kwam het idee naar voren om zonnepanelen te plaatsen op alle boerschuren, om zo de zonnepanelen op het land zelf te vermijden. De boer vervolgens zelf de energie laten verkopen.

Daarnaast zou het aantal grote vakantieparken teruggedrongen moeten worden, het is niet mooi en past niet bij het Zeeuwse landschap. In plaats daarvan liever kleine vakantieparken met meer groen. Maar hoe houden ondernemers hun hoofd boven water wanneer zij teruggaan in omvang? Het gevolg is ook dat andere doelgroepen aangetrokken worden. Ook iets om over na te denken, is dit wat we willen?

Een ander belangrijk vraagstuk is welke recreatie economie we in de toekomst willen. De waarde van vakantieparken worden steeds groter en zijn daardoor moeilijk over te dragen aan opvolgers. Het is niet wenselijk dat deze parken worden overgenomen door investeerders.

Milieu:

We zouden in Zeeland gebruik kunnen gaan maken van postcode rozen. Dit is een concept waarin je per postcode gezamenlijk gaat bepalen wat de beste manier van energietransitie is. Je zoekt samen naar plekken waar ruimte is om energie op te wekken. Daarnaast zou geothermie een goede oplossing kunnen zijn voor het bieden van warmte verrijking.

Toekomst:

Het is belangrijk dat de volgende generatie nu al meegenomen worden. Wij kunnen nu wel iets bedenken als toeristische sector, maar het kan zomaar zijn dat de mensen die over 20 à 30 jaar consumeren geen waarde hechten aan bezit. Betrek jongeren in de discussie, bijvoorbeeld scholieren van basisscholen en middelbare scholen.

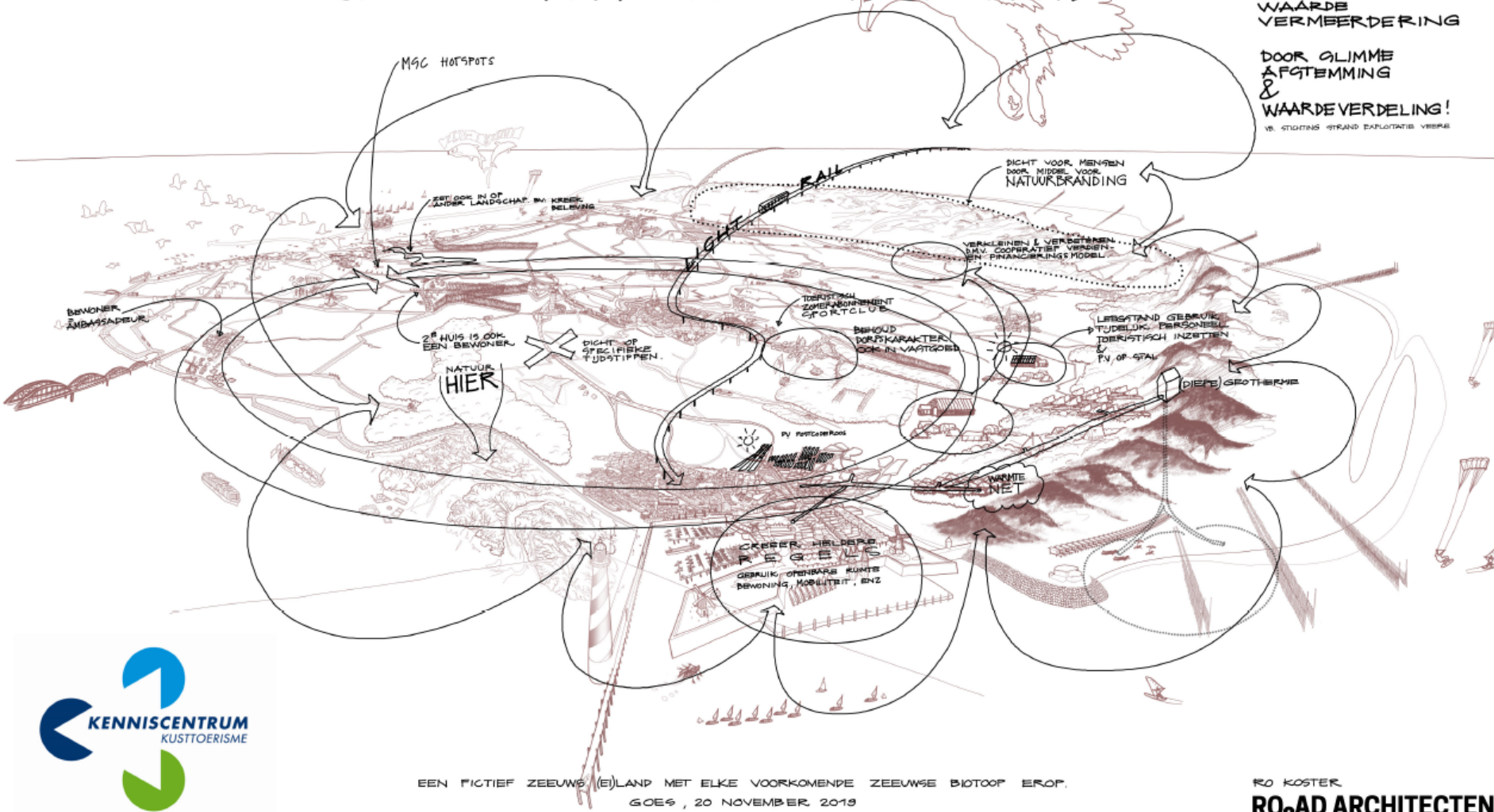

LEKKER SAMEN BRAINSTORMEN & SCHETSEN OP DE TOERISTISCHE ONTMOETINGSDAG

COLLECTIEVE
WAARDE
VERMEERDERING

DOOR GLIMME
& FOTEMMING
&
WAARDE VERDELING!

VS. STIGTING STRAND EXPLOITATIE VERBOD

EEN FICTIEF ZEEUWSE (E)LAND MET ELKE VOORKOMENDE ZEEUWSE BIOTOOF EROP.
GOES, 20 NOVEMBER, 2019

RO KOSTER
RO&AD ARCHITECTEN

Slotwoord Dick van der Velde

Gedeputeerde Dick van der Velde sloot de dag af. Hij noemde kort de actuele hoofdpijndossiers: stikstof, PFAS en VVV Zeeland. Maar hij ging vooral in op de manier waarop zulke dossiers kunnen worden opgelost: samen. Verschillende sectoren samen met elkaar aan tafel, zoals in het proces voor de Omgevingsvisie. Maar ook samenwerking binnen sectoren, zoals voor toerisme. We mogen trots zijn op datgene wat we samen al doen. De ondernemers en brancheverenigingen die samenwerken in Toeristisch Ondernemend Zeeland. Waar Kenniscentrum Kusttoerisme, Impuls Zeeland en VVV Zeeland samenwerken in de Toeristische UitvoeringsAlliantie. Als enigen in heel Nederland hebben we alle partijen bij elkaar en werken we samen aan het toeristische product. En gaan we samen aan de slag met de toekomstvisie voor toerisme. Zonder u en ons zou dat niet lukken. Als uw betrokkenheid verloren gaat, dan zijn wij ook verloren. Dus ik hoop op uw betrokkenheid te mogen blijven rekenen.

Hartelijk dank

Vanuit Kenniscentrum Kusttoerisme willen wij alle aanwezigen hartelijk bedanken voor hun komst en voor alle input die zij gegeven hebben. Wij kijken terug op een geslaagde middag en hopen dat u dat ook doet!

Alle input beschouwen wij als eerste oogst voor de toekomstvisie toerisme voor Zeeland. Begin 2020 gaan Kenniscentrum Kusttoerisme en Impuls Zeeland in samenwerking met provincie, gemeenten, ondernemers, maatschappelijke organisaties aan de slag met deze toekomstvisie. We hopen natuurlijk dat u betrokken wilt blijven en informeren u zodra dit ontwikkelproces van start gaat. Heeft u nu al tips en suggesties? Dan horen wij deze graag via kenniscentrumtoerisme@hz.nl

Graag tot volgend jaar